

KNAB informē

Informācija valsts amatpersonām
#1, 2011.gada februāris

Šajā numurā:

Skaidrojumi par dienesta autotransporta izmantošanu – 2.lpp

Visvairāk administratīvo pārkāpumu – pašvaldībās – 4.lpp.

Ieteikumi korupcijas risku mazināšanai – 5.lpp

Kā pieteikt mācību ekskursiju KNAB? – 6.lpp

AKTUĀLITĀTES

▶ **2010.gada novembrī** Ministru kabinets apstiprināja kārtību, kādā KNAB publicē politisko partiju ziņojumus par biedru iestāšanās naudu un biedru naudu, ja to kopsumma attiecīgajā kalendāra gadā pārsniedz vienu minimālo mēnešalgu, līdz ar to no 2011.gada šī informācija ir publiski pieejama, nodrošinot lielāku politisko partiju finanšu atklātību.

▶ **2010.gada 30.decembrī** Valsts sekretāru sanāksmē izsludināts KNAB vadītās darba grupas izstrādātais koncepcijas projekts „**Koncepcija par korupcijas risku samazināšanu valsts pārvaldes iestādēs un pašvaldībās**”, ar kuru Ministru kabinetam tiek piedāvāti trīs risinājuma varianti un veicamie pasākumi korupcijas risku mazināšanai valsts pārvaldes iestādēs un pašvaldībās.

▶ KNAB priekšnieka vietniece Juta Striķe un Tieslietu ministrijas pārstāvis Jānis Maizītis **2010.gada decembrī** Parīzē piedalījās Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (OECD) darba grupas par kukuļošanas apkarošanu starptautiskajos biznesa darījumos sanāksmē, kurā Latvijai ir piešķirts novērotāja statuss. Šis Latvijai ir augsts starptautiskais sasniegums un iespēja vēlreiz apliecināt savu ieinteresētību pievienoties darba grupai, jo dalība tajā Latvijai paver iespējas pievienoties arī pašai starptautiskajai organizācijai – OECD, kas patlaban ir Latvijas ārpolitikas mērķis un prioritāte.

No trim Baltijas valstīm pilntiesīga OECD dalībvalsts kopš 2010.gada 9.decembra ir Igaunija.

▶ **2011.gada 27.janvāra** Valsts sekretāru sanāksmē tika uzsaukts informatīvais ziņojums „**Par valsts vai pašvaldību budžeta finansētu institūciju darbību regulējošo normatīvo aktu pilnveidošanu**” ar priekšlikumiem nepieciešamajām izmaiņām tiesiskajā regulējumā attiecībā uz biedrību, nodibinājumu, kapitālsabiedrību finansēšanas no valsts un pašvaldību budžeta uzraudzības sistēmas pilnveidošanu.

▶ Saeima **2011.gada 3.februārī** otrajā lasījumā atbalstīja grozījumus likumā „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā”, kas paredz tiesisko aizsardzību personām, kas sniedz informāciju par amatpersonu interešu konfliktiem.

SKAIDROJUMI PAR DIENESTA AUTOTRANSPORTA IZMANTOŠANU

Piemērojot likuma „Par valsts un pašvaldības finanšu līdzekļu un mantas izšķērdēšanas novēršanu” normas, vienmēr jāņem vērā arī šā likuma 3.pantā noteiktais, ka pašvaldībām, valsts un pašvaldību iestādēm, valsts vai pašvaldības kapitālsabiedrībām, kā arī kapitālsabiedrībām, kurās valsts vai pašvaldības daļa pamatkapitālā atsevišķi vai kopsummā pārsniedz 50 procentus, jārikojas ar finanšu līdzekļiem un mantu lietderīgi, tas ir:

1) rīcībai jābūt tādai, lai mērķi sasniegtu ar mazāko finanšu līdzekļu un mantas izlietojumu;

2) manta atsavināma un nododama īpašumā vai lietošanā citai personai par iespējami augstāku cenu;

3) manta iegūstama īpašumā vai lietošanā par iespējami zemāku cenu.

Saskaņā ar 2010.gada 2.septembra grozījumiem likumā „Par valsts un pašvaldību finanšu līdzekļu un mantas izšķērdēšanas novēršanu” (turpmāk – Likums) likumdevējs ir paredzējis normas, kas nosaka, ka pašvaldību, valsts vai pašvaldību iestāžu īpašumā, valdījumā vai lietošanā esošais autotransports, tajā skaitā operatīvais transports, izmantojams tikai dienesta, darba, amata pienākumu pildīšanai.

Nav pieļaujama likuma normu nepildīšana, par to „atpērkoties” ar nodokli, kurš ieviests ar pavisam citu mērķi – iekasēt līdzekļus valsts budžetā par labumu, ko gūst darbinieks tādā veidā, ka var izmantot kompānijas automašīnu, lai ar to nokļūtu no darba uz dzīvesvietu un otrādi. Privātā sektora subjekts pēc saviem ieskatiem var dot šādas tiesības saviem darbiniekiem kā papildus motivāciju, kā piemaksu pie algas, un ir normāli, ka par to tiek iekasēts ienākumu nodoklis, līdzīgi, kā tiek iekasēti nodokļi no darba samaksas.

Attiecībā uz valsts un pašvaldību institūciju transportu Ministru kabineta 2009.gada 28.decembra noteikumi Nr.1666 „Kārtība, kādā ar iedzīvotāju ienākuma nodokli apliek labumu, kas gūts, izmantojot darba devēja vieglo pasažieru automobili personīgām vajadzībām” nav piemērojami.

Pirmkārt, tie nav piemērojami tāpēc, ka, saskaņā ar Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likumā noteikto valsts un pašvaldību institūciju amatpersonām un darbiniekiem nav paredzēts šāds atalgojuma veids.

Otrkārt tie nav piemērojami, jo valsts un pašvaldību transportlīdzekļi ar Likumu aizliegts lietot privātām vajadzībām, un institūcijas, kas minētos noteikumos noteikto nodokli maksā, prezumē, ka tādā veidā pārkāpj likumu, un par to atbildīgās amatpersonas ir saucamas pie atbildības.

Likuma 5.2 panta ceturtajā daļā ir noteikti tie vienīgie gadījumi, kuros amatpersonas braukšana no darba uz mājām un otrādi ir uzskatāma par braukšanu dienesta vajadzībām.

BRAUKŠANA DIENESTA VAJADZĪBĀM IR:

I. „attiecīgās amatpersonas vai darbinieka darba pienākumi ir saistīti ar nepieciešamību nodrošināt viņam iespēju jebkurā brīdī atgriezties pie darba pienākumu pildīšanas vai darba pienākumu pildīšanu nepieciešams nodrošināt īpašas steidzamības kārtībā, arī tādēļ, lai novērstu ārkārtas situācijas un to sekas, apdraudējumu sabiedrības veselībai vai drošībai”

Piemērojams tikai tad, ja darba pienākumu izpildei ir objektīva steidzamība, ko nav iespējams nodrošināt citādi, kā arī, ja radusies ārkārtēja situācija (kas nekādā veidā nevar būt ikdienišķa, pastāvīga), un tikai uz šīs situācijas risināšanas laiku. Piemēram, attiecībā uz avārijas dienestu darbiniekiem un drošības iestāžu izmeklētājiem, kuru darba specifika paredz, ka izsaukums iespējams jebkurā brīdī, jebkurā diennakts stundā, un ir nepieciešams

attiecīgo darbinieku aprīkot ar līdzekļiem, kas nodrošinātu nekavējošu viņa rīcību attiecīga izsaukuma gadījumā. Jāsaprot arī tas, ka nav pieļaujama šāda transportlīdzekļa lietošana, lai nokļūtu mājās un uz darbu, ja tikai pastāv risks, ka būs nepieciešamība nokļūt darbā ārkārtējas situācijas laikā, taču šādi izsaukumi faktiski nenotiek vai notiek pārāk reti. Retos un pamatotos gadījumos apmaksāt taksometra pakalpojumus ir daudz lētāk nekā ik dienu nodrošināt individuālu transportlīdzekli attiecīgajam darbiniekam.

II. „amatpersonas vai darbinieka darba pienākumu specifika paredz to pildīšanu tādā teritorijā, kuru objektīvu iemeslu dēļ nevar sasniegt ar sabiedrisko transportu vai bez autotransporta izmantošanas”

Pārsvarā attiecināms uz mežsargiem, vides inspektoriem, uz ūdeņiem vai uz robežām strādājošiem un citām amatpersonām, kuru darba specifika prasa plašu teritoriju aptveršanu, turklāt pašu mājas atrodas citādāk neaizsniezamā vai īpaši apgrūtināti aizsniezamā vietā, turklāt pie nosacījuma, ka pastāv objektīvi iemesli, kāpēc nav iespējams izmantot sabiedrisko transportu (tāda

maršruta nav vai tas kursē tikai noteiktās dienās). Tas neattiecas uz pašvaldību amatpersonām, kuras tik pat labi var nokļūt darba vietā ar sabiedrisko transportu, turklāt to darba teritorija ir viena konkrēta ēka, nevis specifiska teritorija.

III. „tiek sargāta valsts amatpersonu drošība”

Šī norma piemērojama tikai saskaņā ar Valsts drošības iestāžu likumu un Ministru kabineta 2003.gada 25.jūnija noteikumiem Nr.340 „Kārtība, kādā Drošības policija veic aizsargājamo amatpersonu aizsardzību (apsardzi)”, kā arī Nacionālo bruņoto spēku likumu, un tā attiecināma uz konkrētu amatpersonu loku saskaņā ar normatīvajos aktos noteikto.

IV. „amatpersona vai darbinieks tiek nogādāts no darba vietas uz dzīvesvietu vai no dzīvesvietas uz darba vietu, ja objektīvu iemeslu dēļ sabiedriskā transporta pakalpojumus nav iespējams izmantot vai arī tā izmantošana apgrūtina darba pienākumu efektīvu izpildi.”

Šāda braukšana no darba vietas uz mājām un otrādi pieļaujama tikai atsevišķos izņēmuma gadījumos (šādi gadījumi nenotiek ik dienu), kuri tiek pamatoti ar objektīviem iemesliem, piemēram, jādodas komandējuma tik agrā rīta stundā, kad sabiedriskais transports vēl nekursē, jāņem līdzi liels bagāžas daudzums, tiek veiktas neatliekamas izmeklēšanas vai ārkārtas situāciju novēršanas darbības, kā arī līdzīgā situācijā, lai nokļūtu mājās.

Visos citos gadījumos, dienesta transportlīdzekļu izmantošana braukšanai uz mājām no darba un otrādi nav uzskatāma par to izmantošanu dienesta vajadzībām, un tā ir ar likumu aizliegta. Tajā skaitā aizliegta ģimenes locekļu, draugu un paziņu pārvadāšana ar dienesta transporta līdzekli, kā arī dienesta transporta līdzekļa izmantošana personisko mantu pārvadāšanai, piemēram, organizējot pārvākšanos.

Iestādei būtu vēlams izstrādāt iekšējo normatīvo aktu, kas noteiktu kārtību, kādā no amatpersonas piedzenams iestādei nodarītais zaudējums gadījumos, kad ir konstatēts, ka amatpersona vai darbinieks ir lietojusi dienesta transportlīdzekli privātām vajadzībām. Šajā gadījumā ir nevis maksājams nodoklis par ienākumu gūšanu, bet pilnīga zaudējuma atlīdzība, kas sevī ietver gan automašīnas amortizāciju, gan patērēto degvielu, gan, ja konkrētais transportlīdzeklis tiek nomāts vai par to tiek maksāti līzings maksājumi, attiecīgā nomas vai līzings maksājuma daļa. Kā arī katrā no šādiem gadījumiem būtu jāvērtē, vai šim nodarījumam pamatā bijis objektīvs iemesls, vai arī tā ir bijusi amatpersonas vai darbinieka patvaļīga rīcība, kā rezultātā ierosināma disciplinārlieta un/vai informējams Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs administratīvā procesa uzsākšanai.

VALSTS AMATPERSONĀM NOTEIKTO IEROBEŽOJUMU IEVĒROŠANA PAŠVALDĪBĀS

Viena no svarīgām KNAB darbības jomām ir vērsta uz to, lai nodrošinātu valsts pārvaldes, tai skaitā pašvaldību darbību sabiedrības interesēs, novēršot personiskās ieinteresētības ietekmi uz valsts amatpersonu darbību un lēmumu pieņemšanas procesu.

2010.gadā visvairāk – 63% gadījumu pie administratīvās atbildības par likuma „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” normu neievērošanu KNAB sauca pašvaldību iestāžu un kapitālsabiedrību valsts amatpersonas, tai skaitā arī domes deputātus.

Pašvaldību amatpersonām – pilsētu un novadu domju vadītājiem, deputātiem un darbiniekiem – grūtības sagādā amatu savienošanas un ienākumu gūšanas ierobežojumi.

Pieci kāda novada pagastu pārvalžu vadītāji tika sodīti par likumā „Par pašvaldībām” noteiktā aizlieguma pagasta pārvalžu vadītājiem būt par attiecīgās novada pašvaldības domes deputātu neievērošanu.

Kāda novada domes būvinspektors vienlaicīgi savienoja 17 valsts amatpersonas amatus, 15 no tiem bija būvvaldes vadītāja vai būvinspektora amati dažādās pašvaldībās, kā arī ieņēma valdes locekļa amatu SIA un guva ienākumus no neatļautas amatu savienošanas.

Būtiskākie pārkāpumi saistīti ar pašvaldību amatpersonu rīcību interešu konflikta situācijā, kad valsts amatpersonas veikušas ar amatu pienākumu pildīšanu saistītas darbības, kurās viņi paši, viņu radnieki vai darījumu partneri bija mantiski vai personiski ieinteresēti, piemēram, radnieku pieņemšana darbā pašvaldībā, amatalgas noteikšana savam laulātajam vai bērniem, kas arī pieņemti darbā attiecīgajā pašvaldības institūcijā, nomas līgumu slēgšana par privātprakses ārsta darbības nodrošinājumu ar SIA, kurā amatpersona pati ir vienīgais dalībnieks un viņa radnieki ieņem valdes locekļa amatu.

Kāda pagasta pārvaldes vadītājs izdeva rīkojumus, slēdza līgumus un parakstīja pieņemšanas un nodošanas aktus attiecībā uz sava brāļa laulāto, tādējādi veicot ar valsts amatpersonas amata pienākumu pildīšanu saistītas darbības, kurās viņa radnieks bija personiski un mantiski ieinteresēts.

Pašvaldību deputāti neievēro aizliegumu būt par tādās komercsabiedrības dalībniekiem, kas bez atklāta konkursa saņem novada domes finanšu līdzekļus, pārkāpjot pašvaldības deputātiem noteiktos komercdarbības ierobežojumus. Pārbaužu ietvaros 2010.gadā tika konstatēts, ka kāda novada domes deputāti guva ienākumus no malkas piegādes, traktora labošanas un celtniecības preču piegādes pašvaldības vajadzībām, savukārt kāda bērnu nama direktors vairākkārtēji bija slēdzis līgumus ar sev daļēji piederošu kapitālsabiedrību.

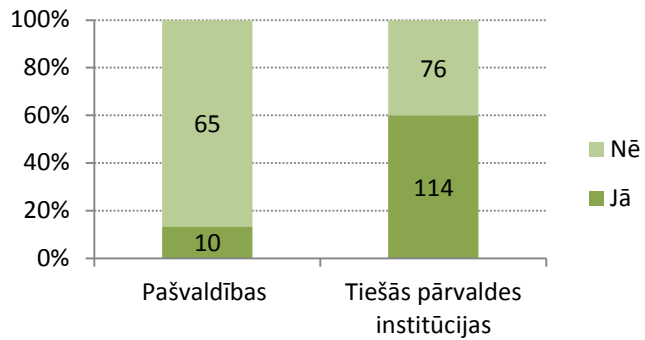
KNAB aicina ikvienu [aizpildīt testu](#) mājaslapā, lai pārbaudītu zināšanas par korupcijas un interešu konflikta novēršanas jautājumiem!

Izglītošanas funkcijas ietvaros KNAB speciālisti bez maksas sniedz konsultācijas, kā arī var nolasīt lekcijas par normatīvo aktu prasībām attiecībā uz valsts amatpersonām. Tālr. 67356168

IETEIKUMI KORUPCIJAS RISKU MAZINĀŠANAI PAŠVALDĪBĀS

KNAB savu funkciju ietvaros sniedz rekomendācijas institūcijām, kā stiprināt to iekšējās kontroles sistēmas — gan apmācot atbildīgās amatpersonas un iestāžu vadītājus, gan analizējot institūciju praksi korupcijas novēršanā, gan arī novērtējot pastāvošo praksi un izstrādājot priekšlikumus, kā to pilnveidot.

1.attēls Korupcijas risku apzināšana pašvaldības un tiešās pārvaldes institūcijās

Šī uzdevuma ietvaros KNAB 2010.gadā veica pašvaldību aptauju, apzinot, kādi iekšējās kontroles pasākumi un procedūras tajās tiek izmantoti.

Aptaujas rezultāti ļauj secināt, ka pašvaldības korupcijas riskiem pievērš ievērojami mazāk vērības nekā tiešās pārvaldes institūcijas. Piemēram, korupcijas riski apzināti tikai **13%** pašvaldību, bet tas ticis darīts **60%** tiešās pārvaldes institūciju (skat. 1.attēlu).

KNAB rosina pašvaldībām ņemt vērā šādas rekomendācijas, kas neprasi tu lielus ieguldījumus:

- Apzināt lielākos korupcijas riskus un šiem riskiem visvairāk pakļautos amatus
- Izstrādāt kārtību, kādā saņemama amatu savienošana atļauja
- Precizēt personāla atlases, amatā paaugstināšanas un apmācību plānošanas principus — jo caurskatāmākas ir šādas procedūras, jo mazāki korupcijas riski tajās
- Nošķirt atbildību dažādos lēmumu pieņemšanas posmos, īpaši tur, kur lēmumi tiek pieņemti vienpersoniski, tādējādi atvieglot uzraudzības veikšanu pār šiem procesiem.

Ņemot vērā aptaujas laikā izrādīto pašvaldību interesi par pretkorupcijas pasākumiem un labās prakses piemēriem, aicinām pašvaldības sadarboties savā starpā un ar KNAB, lai apzinātu labās prakses piemērus, problēmas un to risinājumus!

Ar pilnu ziņojuma tekstu var iepazīties KNAB [mājaslapā!](#)

KĀ NOVĒRTĒT, KURŠ AMATS VAIRĀK PAKĻAUTS KORUPCIJAS RISKAM?

Novērtējumam var izmantot kritērijus, novērtējot, vai pildot attiecīgā amata pienākumus valsts amatpersonai:

- ▶ ir iespēja rīkoties vienpersoniski;
- ▶ ir piešķirta plaša rīcības brīvība, ko neierobežo normatīvie akti;
- ▶ nepastāv stingri rīcības kontroles un uzraudzības mehānismi.

Papildus risku rada tas, ja funkcija ir saistīta ar:

- ▶ Uzraudzību vai kontroli
- ▶ Rīcību ar finanšu līdzekļiem un mantu; iepirkumu institūcijas vajadzībām
- ▶ Rīcību ar ierobežotas pieejamības informāciju
- ▶ Citām personām saistošu lēmumu pieņemšanu un sagatavošanu
- ▶ Lēmumu pieņemšanu/ sagatavošanu, kas saistīta ar personāla vadību, atalgojuma jautājumiem
- ▶ Sodīšanas pilnvarām
- ▶ Procedūrām, kas paredz skaidras naudas izmantošanu
- ▶ Normatīvo aktu projektu izstrādi un pieņemšanu

Šos kritērijus savietojot tabulā un novērtējot, vai tas atbilst (Jā/Nē) konkrētā amata pienākumu pildīšanas apstākļiem, var salīdzinoši novērtēt visus amatus institūcijā. Proti, tie amati, par kuriem ir vairāk atbilstību jeb „Jā” ir vairāk pakļauti korupcijas riskam.

! Darbinieki šajos amatos nav korumpētākie, tikai riski ir augstāki!

Jāņem vērā, ka amati jāvērtē kontekstā cits ar citu, šādu analīzi būtu grūti veikt starp dažādām institūcijām.

Nākamais solis ir novērtēt kontroles pasākumus amatiem, kuri vairāk pakļauti korupcijas riskam! Vai tie ir pietiekoši vai varbūt nepieciešams kaut ko mainīt?

MĀCĪBU EKSKURSIJA KNAB

Vai korupciju var izmērīt? Ko dara KNAB? Vai paka ar pelmeņiem var būt kukulis? Kā es varu cīnīties pret korupciju un kas ir nepotisms?

Uz šiem un virkni citiem jautājumiem ir iespēja saņemt atbildi, atnākot uz mācību ekskursiju KNAB!

KNAB skolas un skolēnus, kā arī studentus aicina pieteikt apmeklējumus pa tālruni 67356189 vai rakstot uz e-pastu ieva.kucika@knab.gov.lv. Atrodamies Rīgā, Brīvības ielā 104 korpuss 2.

KNAB speciālisti var arī aizbraukt uz jūsu skolu un novadīt pretkorupcijas mācību stundu.

ZELTA VĀRDI

„Kamēr mēs turpinām sveicināties un būt iecietīgi pret ļaudīm, kuri no mūsu kopējās kases ir aiznesuši naudu un uzbūvējuši sev kādu labumu, tikmēr mēs nevaram cerēt uz būtiskām pārmaiņām.”

/zvērīnāts advokāts Lauris Liepa/